

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

BONAVENTURA UBACH

AL PAÍS DELS CEDRES I
A LA TRANSJORDÀNIA

IMPRESSIONS DEL MONT LÍBAN

Primera edició, novembre de 2021

© Abadia de Montserrat, 2021

© Lourdes Godoy, 2021

© disseny i maquetació:

Blanca Hernández, 2021

La propietat d'aquesta edició és de
Publicacions de l'Abadia de Montserrat,
Ausiàs Marc, 92-98 – 08013 Barcelona

ISBN 978-84-9191-203-3

Dip. leg. B. 17189-2021

Imprès a Arlequin

BONAVENTURA UBACH
AL PAÍS DELS CEDRES I A LA TRANSJORDÀNIA
IMPRESSIONS DEL MONT LÍBAN

Edició a cura de
LOURDES GODOY

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

ÍNDEX

- 7 Pròleg**
- 13 El Líban a inicis del segle xx. Context històric**
 - 13** Beirut, una ciutat moderna
 - 14** Un port, escoles, universitats i hospitals
 - 15** Els jesuïtes de la Universitat Saint-Joseph
 - 17** Els Joves Turcs: un vent d'esperança
- 21 Presentació**
 - 21** Introducció
 - 23** Criteris d'edició
 - 24** Les il·lustracions
 - 24** El monestir-seminari siríac de Charfet
- 29 Agraïments**
- 31 De Jerusalem a Charfet**
 - 31** Viatge del maig de 1908
 - 33** Viatge del juliol de 1909
 - 48** Relació de despeses
- 52 Estada a Charfet entre maig i octubre de 1908**
- 94 Viatge de Charfet a Jerusalem. Octubre 1908**
 - 94** Biblos
 - 105** De Beirut a Damasc
 - 105** Damasc
 - 111** De Damasc a Amman i viatge per la Transjordània
- 139 Impressions del Mont Líban**
 - 139** Habitatge
 - 139** Les cases
 - 140** Utensilis d'una casa de parcer
 - 142** Plànol d'una casa senzilla de parcer
 - 143** Cerimonial d'una visita a la casa
 - 144** Cucs de seda
 - 145** Menjar
 - 145** Un dinar propi del Rais
 - 145** Menjars típics
 - 148** Forns per a coure el pa

150 Supersticions

150 Vida religiosa

- 150** Sacerdots. Com viuen i amb quin títol se'ls adreça
- 151** Seminaris
- 151** Per què hi ha tants parcers i tots de convents
- 151** Com vivien els convents?
- 152** Xammàs
- 152** Han perseverat sempre en la fe els maronites?
- 152** Església de Mar Butrus
- 153** Mort i enterrament
- 154** *Hida*
- 154** Simplicitat i pietat
- 155** El que es fa a l'església
- 155** Sant Benet en la Síria, protector contra els insectes

156 Comunicació

- 156** Salutacions
- 157** Telegrafia sense fils
- 158** Parlar amb gestos

159 Diversos

- 159** Reputació d'alguns pobles
- 160** Zahle
- 160** Clima i nits pacífiques
- 161** Neu a l'estiu
- 161** Els que venen verdura
- 161** Tatuatge
- 163** Escola primària

163 *Ya Umm Al-là*

- 163** Cerimònia de *Ya Umm Al-là*
- 165** Traducció de la lletra

Pròleg

El pare Bonaventura Ubach i Medir (Barcelona, 1879 – Montserrat, 1960) és una de les figures més importants i més interessants de tota la història de Montserrat –pròdiga en biblistes de renom–, i gosaria dir que és un dels «home-nots» més singulars de la Catalunya dels segles XIX i XX. Monjo de Montserrat des del 1894, va ésser un dels col·laboradors més eficaços dels abats Josep Deàs i Antoni M. Marcet, insignes «creadors del Montserrat modern», després de la destrucció del monestir per les tropes napoleòniques i del tancament temporal del santuari a causa de les mesures desamortitzadores del 1835. Ordenat sacerdot el 1902, es dedicà en cos i ànima a l'estudi i a la difusió de la Bíblia, després de formar-se, entre el 1906 i el 1910, a la famosa École Biblique de Jerusalem, dirigida pels dominics, on rebé el mestratge del pare Marie-Joseph Lagrange, al qual es va mantenir fidel sempre. És ben coneguda la seva trajectòria científica, que el dugué a ésser professor durant molts anys al Col·legi internacional benedictí de Sant Anselm, a Roma, i a escriure nombrosos articles i llibres, entre els quals una gramàtica hebrea molt divulgada, *Legisne Toram? Grammatica practica linguae hebraicae*, reeditada diverses vegades. També és ben coneguda la seva absoluta dedicació a la traducció al català del que s'anomenà la *Bíblia de Montserrat*, una obra monumental per a la qual obtingué la col·laboració del seu company Anselm M. Albareda, futur cardenal, i de nombrosos deixebles seus de Montserrat, que l'ajudaren no solament des del punt de vista de l'edició, la traducció i l'anotació dels successius volums, sinó també per a la constitució d'un gran arxiu fotogràfic, que li va permetre d'engegar un projecte extraordinari d'il·lustració de la Bíblia, que després de la guerra civil calgué paraitzar a causa del seu cost excessiu, impossible d'assumir en aquells moments difícils.

L'interès del pare Ubach per la Bíblia el dugué igualment a recórrer pam a pam les terres relacionades amb l'Antic i amb el Nou Testament, amb un esperit aventurer que li va merèixer, el 1935, la Medalla d'Or del Centre Excursionista de Catalunya –patrocinada pel mecenes Rafael Patxot i Jubert– i que no fa gaire el va convertir en protagonista d'una novel·la històrica, benintencionada, però que probablement li hauria desagradat a causa de les escenes imaginàries que hi figuren, no gens d'acord amb la seva mentalitat i amb la seva visió del món. D'aquest esperit aventurer, que no tenia por de res, en van néixer el seu famosíssim llibre sobre *El Sinaí. Viatge per l'Aràbia pètria seguint les petjades d'Israel* i un dietari pòstum sobre la seva

estada a l'Iraq, i evidentment en va sortir un fruit impensable ara: la constitució d'un gran museu bíblic, amb la intenció de fer conèixer tot allò que es relacionava tant amb l'Antic i el Nou Testament com amb les civilitzacions amb què estaven en contacte.

Avui, gràcies a l'interès d'una professora de català, entusiasta admiradora del país dels cedres, el Líban, podem tenir accés a un altre dietari del pare Ubach, que havia quedat entre els múltiples papers que va anar guardant, gelosament custodiats a l'Arxiu de Montserrat seguint les petjades dels dos grans continuadors de l'obra del pare Ubach, els pares Guiu Camps i Romuald M. Díaz. Aquesta nova documentació ens permet de conèixer de prop els viatges que el pare Ubach ja havia divulgat a través de cartes publicades a la «Revista Montserratina»: l'anada al monestir-seminari libanès de Charfet (1908 i 1909), on aprengué àrab i arameu i on coneugué de prop la litúrgia siríaca, que més endavant ell celebraria i propagaria des de Montserrat. En efecte, Charfet és la seu de l'Església catòlica siríaca, una de les anomenades esglésies orientals, constituïda al segle XVII, però que hagué de traslladar-se al Líban a causa de les pressions de l'anomenada Església jacobita, separada de l'Església catòlica al segle VI i predominant a Síria i a l'Iraq.

L'estada a Charfet –amb els «siros», com deia ell– va fer possible que el pare Ubach s'assabentés de les interioritats de la situació religiosa del Líban, on hi havia un equilibri entre els musulmans –sunnites i xiïtes–, els maronites –catòlics– i els drusos, que es va anar mantenint fins cap al 1976. En les seves notes explica fins i tot amb emoció la conversió d'un prevere jacobita a l'Església catòlica siríaca i ens parla de les relacions que poc o molt mantenia amb el patriarca Ephrem Rahmani, amb qui va continuar mantenint correspondència, i amb el delegat apostòlic, és a dir, el representant del Papa al Líban, aleshores Frédien Giannini, establert a Harissa, molt a prop de Charfet.

Durant el seu període romà, el pare Ubach va aprofitar les múltiples experiències dels seus viatges anteriors –en els quals sempre dona mostres de la seva perspicàcia, dels seus dots d'observació i dels seus múltiples contactes amb tota mena de persones– per fer suggeriments a la Santa Seu sobre les Esglésies orientals i ben en concret sobre l'Església catòlica siríaca i sobre la possibilitat d'aconseguir un acostament amb els jacobites.

A partir d'ara, la bona feina de Lourdes Godoy i Tomàs i dels seus zelosos col·laboradors –de Catalunya i del Líban mateix– ens ajuda a conèixer més de prop les vicissituds

del pare Ubach, no solament al Líban –i especialment al Mont Líban–, sinó també al que ara són Síria, Jordània i Israel, en aquell temps pertanyents a l'Imperi Otomà, desfet a l'acabament de la Primera Guerra Mundial (1918). Es tracta d'unes anotacions espontànies, escrites sense cap pretensió literària i no destinades a cap publicació. Això els dona precisament un caràcter especial i ens acosta a un Bonaventura Ubach curiós per saber tot allò que li podia interessar i tot allò que pensava que li podia servir per a ampliar el Museu Bíblic de Montserrat o per a entendre millor qualsevol aspecte de la Bíblia. Un Bonaventura Ubach religiós i devot, que es preocupava per aprendre tot el que pogués del món oriental. Una bona part de les pàgines que va escriure es referien als maronites, del Mont Líban, que tenien unes devocions molt del seu grat, per exemple al Santíssim Sagrament, al Sagrat Cor de Jesús o a la Mare de Déu. El seu catolicisme militant, d'un tarannà conservador, el duia, igualment, a desitjar que perduressin els costums ancestrals que va tenir ocasió d'observar de prop i de descriure d'una manera detallada, i a preocupar-se perquè no es difonguessin idees noves, que ell atribuïa a la maçoneria, un enemic que calia allunyar.

Els dietaris donen una bona mostra de les dificultats gairebé insalvables que el pare Ubach va haver de solucionar, a peu, a cavall, en tren o en vaixell, enmig de beduïns que li feien respecte i de guies que miraven d'aprofitar-se d'ell. Al mateix temps ens acosten a la seva murrieria característica, com en un moment que explica que li convenia beure una mica del poc conyac que duia i, perquè el *mucre* que l'acompanyava no se n' enamorés, li va fer creure que es tractava d'un remei per al mal de ventre...

El pare Ubach se sentia com el peix en l'aigua per les terres de l'Orient, i en algun moment devia pensar en la possibilitat de quedar-s'hi d'una manera definitiva. En un lloc determinat dubta de si tornarà a Montserrat, però Montserrat és sempre present en les seves anotacions. Les cerimònies litúrgiques que veu són comparades sempre amb les que coneixia de Montserrat. Les muntanyes que observa li fan pensar en les muntanyes de Montserrat. Els llocs per on passa són comparats amb punts determinats de Montserrat, des del camí dels degotalls, on sortia a passejar, fins a la gran casa de can Castells –al terme d'Esparreguera–, on havia fet els estudis eclesiàstics. I no oblida mai el seu Museu, ni la conveniència d'anar-lo augmentant...

Els textos recuperats en aquest volum –algun cop completats amb la informació donada per Ubach mateix a la «Revista Montserratina»– van acompanyats d'una riquíssima

il·lustració, en part procedent de l'arxiu del pare Ubach i en part fruit de les recerques de Lourdes Godoy (moltes vegades les fotografies són fetes per ella mateixa o per amics seus). Tot plegat fa que ens trobem davant una obra magnífica, fàcil de llegir i amb oportunes notes que en faciliten la comprensió i que permeten de completar en molts aspectes l'excel·lent biografia del pare Ubach redactada pel pare Romuald M. Díaz i Carbonell, reeditada el 2012. Com a monjo de Montserrat i com a modest estudiós de la seva història gairebé mil·lenària, m'he de felicitar per aquest nou maó que posem a disposició de tots els interessats, que són indubtablement molts, i he de felicitar també, ja no cal dir-ho, tant la Lourdes Godoy com les múltiples persones que han brindat la seva generosa cooperació perquè aquest llibre arribés a bon port.

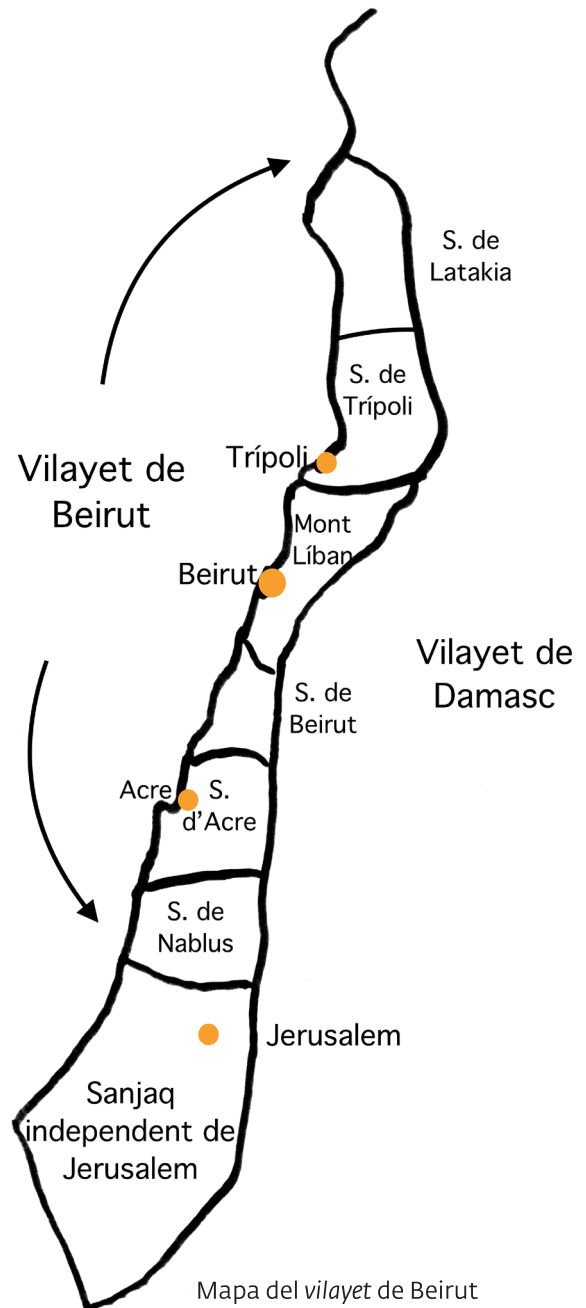
JOSEP MASSOT I MUNTANER

El Líban a inicis del segle xx. Context històric

Beirut, una ciutat moderna

Quan el pare Bonaventura Ubach arribà per primer cop a Beirut el 1908, descobrí una ciutat, aleshores sota el domini otomà, que s'estava desenvolupant ràpidament des de finals del segle XIX, malgrat que l'Imperi Otomà encarnés aleshores més que mai «l'home malalt d'Europa», tal com l'havia descrit el Tsar de Rússia Nicolau I el 1855. La ciutat era ja, des de 1888, la capital del *vilayet* o província otomana del mateix nom, que s'estenia des de Latàquia, al nord, fins a Nablus, al sud. La seva població havia crescut i s'havien produït canvis destacables en les infraestructures: carreteres, port, hospitals, escoles, universitats, il·luminació i tramvia li donaven un aspecte nou i modern.

L'economia creixent de Beirut i del Mont Líban es caracteritzava, en aquells moments, per la producció de seda, que ocupava la major part de la superfície cultivable de la muntanya libanesa. El 1900, França tota sola n'absorbia el 90% de la producció. Aquest comerç, que convertia el Mont Líban en extremadament dependent de França, es veié facilitat per la construcció de la línia fèrria que uní Beirut i Damasc a partir del 1895. Construïda per la «Société des Chemins de fer Ottomans économiques de Beyrouth-Damas-Hauran», aquesta nova ruta va permetre també, tant a la burgesia com als libanesos rics que havien emigrat a Amèrica, tornar a passar alguns mesos als seus pobles d'origen al Mont Líban i construir-hi belles cases de colors mediterranis, amb teulats de teules vermelles de Marsella, les quals cridaren l'atenció del pare Ubach perquè anaven substituint els teulats de terra tradicionals de les cases de pagès més humils.

Beirut. Extrem oriental de la ciutat i port. AFBU.

Un port, escoles, universitats i hospitals

La construcció i l'explotació d'un port modern a partir del 1895 feu de Beirut un lloc privilegiat pel que fa al moviment de mercaderies: «Aquest port es converteix en una de les principals fonts econòmiques de Beirut i més tard del Líban, no només a través dels drets de duana que s'hi perceben, sinó també a través de totes les activitats comercials, bancàries, d'assegurances, de transport, que graviten entorn de l'activitat portuària», tal com ho descriu la historiadora Christine Babikian.

A la darrera dècada del segle XIX, la ciutat conegué una transformació cultural important. Segons les paraules de la historiadora Carla Éddé, Beirut ja no era «el poblet redossat dins les muralles que només comptava amb uns quants milers d'habitants» de l'inici del segle XIX i, cap al 1885, Beirut esdevingué, juntament amb Sidó i Trípoli, «de lluny, la regió més avançada en l'àmbit de l'educació popular de l'imperi otomà», tal com afirma l'historiador Kamal Salibi.

A finals del segle XIX, Beirut es trobava en ple apogeu econòmic i cultural. Els ordes religiosos volien propagar-hi els seus respectius valors a través de la fundació d'establiments educatius. Catòlics, protestants, ortodoxos i sunnites,

a més d'algunes iniciatives laiques, crearen escoles a la ciutat. Un col·legi patriarcal per als grecs-catòlics es creà el 1865 a Zokak el-Blat. El col·legi maronita de la Saviesa es fundà el 1874; l'escola de les Dames de Natzaret, el 1877, i el 1880 uns notables sunnites fundaren «Al-Maqasid». L'escola ortodoxa Zahret el-Ihsan es creà el 1895; l'institut laic francès, el 1909, i l'institut de noies de la missió laica, el 1910, per la demanda urgent de certes famílies beirutines que volien una educació d'alt nivell també per a les noies. Aquesta ciutat on l'educació s'expandia ràpidament és la que va conèixer el pare Ubach.

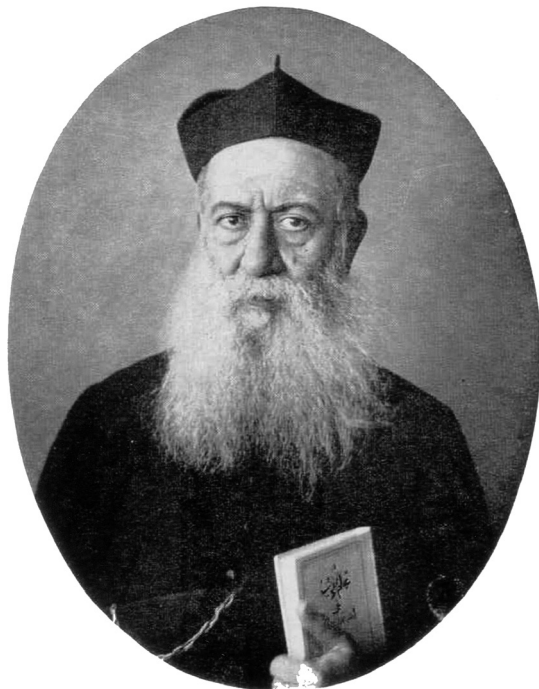
Pel que fa a l'educació superior, la Universitat protestant Americana (Syrian Protestant College) i la Universitat Saint Joseph dels jesuïtes dominaven la vida cultural i acadèmica de la ciutat.

En l'àmbit mèdic, la fi del segle XIX també estigué marcada per la multiplicació d'hospitals moderns que milloraren el nivell de vida de la població: el 1884, a Aixrafie, s'inaugurà l'hospital Saint Georges dels grecs-ortodoxos; al 1885, al centre de la ciutat, l'hospital del Sagrat Cor dels pares lazaristes, i el 1900, l'hospital psiquiàtric d'Asfurie, fundat per missioners suïssos, així com, el 1902, l'hospital americà dels missioners protestants. I encara, poc abans de la primera visita del pare Ubach a Beirut, es van inaugurar dos nous hospitals: l'hospital al-Hamidi, el 1907, i, un any més tard, l'hospital Sant Carles Borromeo. La construcció de tots aquests hospitals, en una ciutat petita, demostra el ràpid desenvolupament i sobretot el gran interès per Beirut dels missioners europeus i americans. Per la seva banda, els jesuïtes crearen l'Hôtel Dieu de France, gran obra del jesuïta suís, el pare Lucien Cattin, el 1913.

Els jesuïtes de la Universitat Saint-Joseph

En arribar a Beirut, el pare Ubach es presentà a la Universitat Saint-Joseph, considerada per les cancelleries europees de l'època com «el far de la cultura i del saber». Allà, hi conegué dos jesuïtes eminents: el pare Louis Cheikho i el pare Lucien Cattin.

Sovint anomenat per les autoritats otomanes com el «soldà de la llengua àrab», pels coneixements excepcionals que tenia d'aquesta llengua, el pare Cheikho combatia discretament la prohibició de l'àrab i animava a utilitzar-lo dins de la universitat Saint-Joseph. Fundador de la Biblioteca Oriental i director de la revista trimestral *Al-Machriq*, el pare Cheikho va convertir-se en una referència per a tots els orientalistes europeus que volien comprendre el moviment de renaixement àrab An-Nahda, del qual era una gran figura. És probable

A l'esquerra el pare Louis Cheikho s. j. A la dreta, el pare Lucien Cattin s. j. Fotografies cedides per l'Arxiu dels Pares Jesuïtes de Beirut, Líban.

que la coneixença amb el pare Cheikho influís en l'admiració del pare Ubach pels cants litúrgics maronites, com la lletania popular dedicada a la verge Maria "Ya Umm Al-là", pregària maronita cantada des dels segle XVII en els pobles del Mont Líban, i també en la seva preocupació per la francmaçoneria, que era sovint atacada pel pare Cheikho en els seus articles i discursos.

El seminari siríac de Charfet, on va fer estada el pare Bonaventura Ubach, es troba molt a prop del santuari de Harissa, el lloc de pelegrinatge més important del Líban, dedicat a la Verge Maria. La seva construcció va ser idea del jesuïta suís Lucien Cattin, el qual, com a rector de la universitat, el febrer del 1910, signà el certificat de l'examen de llengua àrab del pare Ubach. El pare Cattin, aleshores degà de la facultat de Medicina, entre 1906 i 1908, coordinà i supervisà, amb el nunci apostòlic i el patriarca maronita, la construcció d'aquest superb santuari que domina tota la badia de Júnie i que divisen de lluny tots els vaixells que passen per la costa libanesa. Quan el pare Ubach arribà a Charfet, acabava de ser inaugurat i és un lloc que visitava sovint.

Durant la seva estada al seminari i monestir de Charfet, que és la seu del patriarcat de l'església catòlica siríaca del Líban, el pare Ubach visità diversos monestirs, esglésies i convents del Kesserwan, com la nunciatura i la seu del patriarcat maronita de Bkerkí, Majluf, Nisbay, Kreim, etc.

Els Joves Turcs: un vent d'esperança

Cap al final de la seva primera estada al Mont Líban, a l'agost del 1908, el pare Ubach envià una crònica a la *Revista Montserratina*, en la qual descrivia les impressions dels libanesos davant el restabliment de la nova constitució atorgada per l'Imperi Otomà. Diu que tothom estava content, sense distinció de classe social o de religió. Efectivament, fou al juliol del 1908 que el soldà Abdul Hamid II restablí la Constitució suspesa uns quants anys abans i posà fi a un període de censura i d'autoritarisme. En realitat, el soldà es va veure obligat a fer-ho per la pressió dels oficials dels fronts balcànics que eren anomenats els «Joves Turcs». Aquests oficials rebels es troben a l'origen del nacionalisme turc. El restabliment de la Constitució només fou un primer pas, perquè a l'abril del 1909 derrocaren el soldà Abdul Hamid II i instal·laren al tron un sou soldà, Mohamed V.

Manllevant als francesos la divisa «Liberté, Égalité, Fraternité», els Joves Turcs van permetre a les minories dins de l'imperi otomà tenir esperança en un futur millor, basant-se en la laïcitat. És per això que el pare Ubach va sentir bufar un vent d'optimisme sobre els habitants del Mont Líban i en parlà en els seus escrits. Però, sens dubte, és important recordar que aquest moment d'esperança no durà gaire. L'optimisme del pare Ubach i l'entusiasme efímer dels libanesos toparen ràpidament amb les polítiques del Joves Turcs, que el 1914 arrossegaren Turquia a la Gran Guerra al costat d'Alemanya i Àustria-Hongria i a cometre, entre 1915 i 1918, dos crims contra les poblacions cristianes de la regió: el tristament cèlebre genocidi armeni i, menys conegut, el bloqueig terrestre que va provocar la fam de gairebé un terç dels habitants del Mont Líban.

CHRISTIAN TAOUTEL,
cap del Departament d'Història de la Universitat Saint Joseph de Beirut

Presentació

Introducció

El pare Bonaventura Ubach viatjà a Orient per primer cop el 1906 per instal·lar-se al monestir i seminari siríac de Sant Benet i Sant Efreem de Jerusalem, on va fer de professor¹.

El 1908, de maig a octubre, feu una estada al seminari de Charfet, a la muntanya libanesa, no gaire lluny de Beirut. L'any següent hi tornà i, després de passar l'estiu a Charfet, va continuar la meitat del curs a Beirut, on s'examinà de llengua àrab a inicis de 1910.

Aquesta experiència va quedar recollida en diversos dietaris i notes manuscrites que s'han transcrit i editat per confeir aquest llibre.

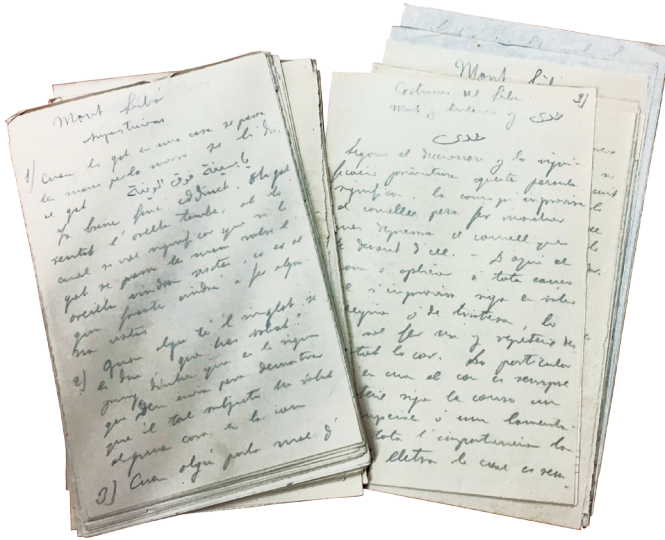
Dels múltiples viatges que va fer el pare Ubach al llarg de la seva vida, fins al moment, se n'havien publicat dos llibres:

Monestir de Sant Benet de Jerusalem. AFBU.

¹ A l'arxiu de Montserrat es conserva el dietari manuscrit, en castellà, d'aquest viatge. El més significatiu és consignat per Romuald M. Díaz Carbonell en la seva biografia *Dom Bonaventura Ubach, l'home, el monjo, el biblista*, PAMSA, Barcelona, 2012, pàgs. 40-41, obra de referència per tenir una visió completa de la biografia del pare Ubach.

el del Sinai², editat per ell mateix, publicat per primer cop el 1913 i reeditat el 1955, i el del viatge per les regions de l'Iraq³, publicat el 2009, però que el mateix pare Ubach havia deixat preparat al final de la seva vida.

El present treball, en canvi, és fruit d'unes notes personals, escrites en petits quaderns manuscrits, sovint preses a corre-cuita, que s'han hagut d'editar per fer-les llegibles. Pel que fa a la redacció, doncs, són textos menys elaborats que els dels llibres precedents, però que, per altra banda, conserven la gràcia del llenguatge viu i espontani.

Fotografies dels quaderns manuscrits del pare Ubach, conservats a l'Arxiu de Montserrat.

Aquest llibre conté, per aquest ordre, la transcripció dels documents següents, conservats a l'Arxiu de Montserrat:

- Dietari del viatge de Jerusalem a Charfet el maig de 1908
- Dietari del viatge de Jerusalem a Charfet el juliol de 1909
- Relació de despeses
- Dietari de l'estada al seminari siríac de Charfet de maig a agost de 1908
- Viatge de Charfet a Jerusalem, l'octubre de 1908, passant per Biblos, Damasc, Amman i la Transjordània
- Unes notes sobre els costums i la vida del Mont Líban, per a un eventual estudi etnogràfic.

² Bonaventura Ubach, *El Sinai*, PAMSA, 2012.

³ Bonaventura Ubach, *Dietari d'un viatge per les regions de l'Iraq*, PAMSA, 2009.

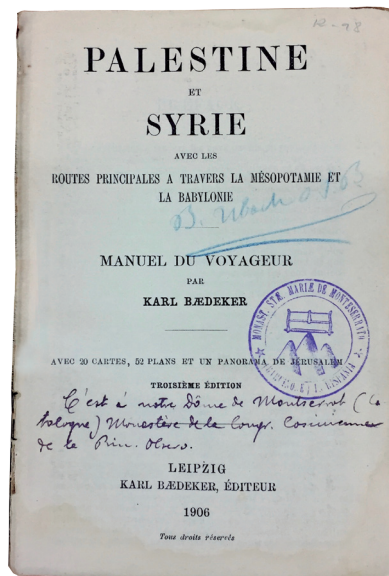
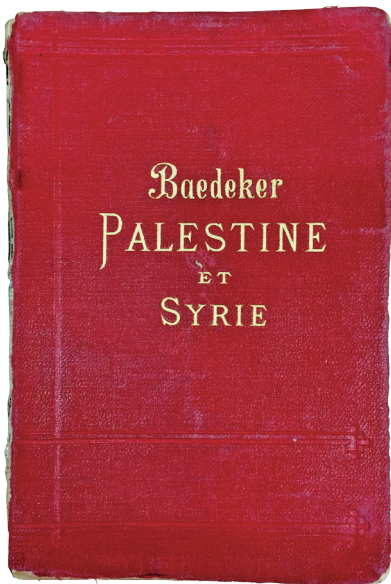
Criteris d'edició

La transcripció, ja de per si difícil a causa de la cal·ligrafia, es complicava encara més amb l'aparició de mots o frases en àrab i pels topònims, que solen presentar més d'una forma. Tanmateix, amb l'ajuda inestimable d'unes quantes persones a les quals faig explícit el meu agraïment al final d'aquesta presentació, s'ha pogut reconstruir pràcticament tot el text. En els casos en què la transcripció és dubtosa, s'indica amb un interrogant al costat, entre parèntesis. En els casos en què ha resultat impossible determinar què hi deia, s'ha indicat que hi falta alguna cosa amb uns punts suspensius entre claudàtors.

Ha estat de gran ajuda, per a la reconstrucció del text, poder consultar la guia Baedeker de Palestina i Síria de 1906, que és la que duia amb ell el pare Ubach.

Pel que fa a l'ortografia, la gramàtica, el lèxic i la puntuació, el text s'ha adaptat a la normativa actual, procurant respectar al màxim el llenguatge viu i espontani de l'autor. Els mots estrangers, en francès o en àrab, s'han deixat tal com estaven però en lletra cursiva. Pel que fa als castellanismes, bastant abundants, la majoria s'han corregit, tret d'alguns que també estan marcats en cursiva.

Quant als topònims, que de vegades apareixen escrits de maneres diferents, la grafia s'ha unificat. Per aquells que es troben dins l'*Atlas Universal Català*, publicat per l'Institut Cartogràfic de Catalunya i Enciclopèdia Catalana, és aquesta la forma que s'ha adoptat. En els altres casos s'ha preferit donar-ne la forma oficial, per facilitar-ne la localització, ja que els noms utilitzats pel pare Ubach sovint presenten vacil·lacions.

La guia Baedeker que va utilitzar el pare Ubach, ed. 1906, conservada a la Biblioteca de Montserrat.

Pel que fa als mots escrits en àrab, que apareixen sovint en el text, l'autor els escriu de vegades amb caràcters aràbics i de vegades en fa la transliteració en caràcters llatins. Per simplificar l'edició, els hem transcrit tots en caràcters llatins a partir d'una transcripció fonètica simplificada que només cerca que el lector pugui llegir i pronunciar el nom àrab original de la manera més fàcil i directa. També en donem la traducció en nota al peu, quan l'autor no la dona ja al costat. Cal fer notar que sovint el pare Ubach transcriu els mots àrabs segons la pronúncia dialectal libanesa i no com en l'àrab clàssic.

Els textos que presentem són la transcripció literal del que va deixar escrit l'autor. En una lletra diferent hi ha breus explicacions que permetran al lector comprendre millor els textos.

Les il·lustracions

Les fotografies que il·lustren el llibre provenen, en la seva major part de l'Arxiu fotogràfic del pare Ubach de Montserrat. Són fotografies fetes per ell mateix dels indrets que s'esmenten en el llibre, però no corresponen als anys d'aquests primers viatges al Líban, sinó que foren fetes en viatges posteriors, als anys 20. Aquestes fotografies van identificades amb la signatura AFBU.

Una altra part de les fotografies són de qui signa aquestes línies i van identificades amb la signatura AFLG.

La resta porten el nom complet de l'autor o autora.

El monestir-seminari siríac de Charfet

Tots aquests textos tenen un lloc com a referent: el seminari siríac de Charfet, on el pare Bonaventura Ubach arribà per primer cop el 7 de maig de 1908 per millorar l'aprenentatge de l'àrab i del siríac.

El monestir i seminari siríac de Charfet es troba a la regió libanesa del Kesserwan, al municipi de Daraaun, una mica més amunt del famós santuari de Harissa, el centre espiritual del Líban, presidit per una monumental estàtua de la Verge, erigida precisament poc abans de la primera estada del pare Ubach en aquelles contrades i que es divisa des de Charfet.

El monestir de Charfet és la seu del patriarcat de l'església catòlica siríaca al Líban. En les seves dependències hi ha el monestir, amb l'església, un seminari, una biblioteca amb una important col·lecció de manuscrits àrabs i siríacs cristians, així com també un museu d'art religiós.

Seminari siríac de Charfet, Líban. AFBU.

El pare Ubach s'hi va sentir sempre molt ben acollit i hi feia cap sempre que els seus viatges el portaven a passar pel Mont Líban. La primera estada, com hem dit, fou de maig a octubre del 1908. Al cap d'un any, al juliol del 1909 hi va tornar i s'hi va estar durant l'estiu. Acabat l'estiu, anà a Beirut per seguir els cursos de l'Escola Oriental i passar els exàmens, tal com testimonien la factura expedida per la Universitat dels Jesuïtes i el certificat de l'examen d'àrab. De setembre 1909 a gener 1910.

Més tard hi va tornar diverses vegades al llarg de la seva vida, per exemple tant a l'anada del seu viatge a la Mesopotàmia, el 1922, com a la tornada, el 1923, quan hi sojornà uns mesos, i hi va mantenir correspondència fins al final dels seus dies.

El seminari de Charfet en l'actualitat (juliol 2019). AFLG.

Beirut le 6 Fevrier 1910

Je soussigné, Recteur de l'Université S^t. Joseph de Beyrouth, atteste que le Rév. P. Bonaventura Ubach, à la suite d'études préalables faites durant un an, en Palestine et en Syrie, et après une préparation consciencieuse de 5 mois à l'Université, a été examiné par les Professeurs d'arabe de la Faculté orientale, et a fait preuve soit dans sa Composition écrite (traduction d'un morceau de prose de difficulté au-dessus de la moyenne) soit dans ses Épreuves orales (grammaire complète avec notions succinctes de prosodie; traduction de nombreux passages d'auteurs classiques; arabe dialectal) d'une

connaissance sérieuse de la langue arabe dans ses principales branches.

Nous le déclarons apte à poursuivre avec fruit l'étude de cette langue difficile, mais dont la connaissance intéresse grandement tout ce qui touche à l'Orientalisme

Le Recteur de l'Université
L. Cattin S. J.

Certificat que acredita que el pare Ubach va superar els exàmens de llengua àrab, signat pel jesuïta P. Lucien Cattin, rector, en aquell moment, de la Universitat Sant Josep de Beirut. Arxiu de Montserrat.

En marxar definitivament del monestir de Sant Benet i Sant Efreem de Jerusalem l'any 1951, va fer donació de la imatge que ell tenia de la Verge de Montserrat, amb sòcol de pedra de la seva muntanya, al monestir de Charfet, que encara es pot veure al museu d'aquest monestir.

Al juliol del 2018 vam poder visitar aquest monestir i les seves dependències i vam fer coneixença amb un bisbe de l'església siríaca, Mons. Antoine Beylouni, que aleshores tenia 89 anys i que, essent un jove seminarista, havia conegut el pare Ubach al monestir de Sant Benet i Sant Efreem de Jerusalem. Recordava molt bé la seva barba i el seu tarannà simpàtic i obert.

Talla de Mare de Déu de Montserrat que havia pertangut al pare Ubach i que encara es conserva al museu d'art religiós de Charfet. Fotografia de Youssef Dergham.

Agraïments

Quan vaig anar per primera vegada a l'arxiu de Montserrat per veure què havia escrit el pare Ubach sobre el Líban, no sabia què hi trobaria ni ben bé quin propòsit tenia, més enllà de satisfer la meva curiositat. Hi vaig trobar més informació de la que m'havia imaginat, però en uns textos de difícil lectura, escrits a llapis, amb lletra petita i una cal·ligrafia que semblava impossible de desxifrar. Els responsables de l'arxiu em van permetre escanejar els documents i gràcies a això vaig poder començar a transcriure'ls, d'entrada amb l'únic objectiu de poder-los llegir i saber què hi deia. Que aquelles primeres transcripcions s'hagin pogut convertir en el llibre que el lector té a les mans no hauria estat possible sense l'ajuda i la col·laboració d'unes quantes persones a les quals vull fer explícit el meu agraïment:

En primer lloc, al pare Josep Massot, per haver confiat en mi per aquest projecte i per tot el seu inestimable suport.

Al pare Josep Galobart, responsable de l'Arxiu de Montserrat, i a l'Àngels Rius, bibliotecària de Montserrat, perquè des del primer dia em van acollir molt amablement i em van posar a l'abast tots els documents que els demanava.

A en Pau Canyameres i el germà Gabriel Soler, del Scriptorium Biblicum, responsables de l'Arxiu Fotogràfic del pare Ubach, d'on provenen la major part de les imatges d'aquest llibre.

Un agraïment molt especial el dec a Jad Hatem, professor de la Universitat Saint Joseph de Beirut, perquè d'ell prové el meu interès per tot el que fa referència al Líban i és qui més m'ha ajudat, tant en les transcripcions dels mots àrabs com en una infinitat de consultes i comentaris. També em va posar en contacte amb altres persones del Líban que m'han ajudat i va contactar amb el seminari de Charfet, on em va acompanyar per visitar-lo el 9 de juliol del 2019.

A Jaume Ferrer, traductor de l'àrab, que molt amablement ha revisat tots els passatges que hi ha en el llibre en aquesta llengua, n'ha supervisat la transcripció i la traducció i m'ha proporcionat informacions valuoses.

A Xon Vilahur, que ha estat capaç de desxifrar els noms dels fòssils i els termes geològics del mont Nebó.

A Samar Maraoun, amiga de Biblos, que no va parar fins a trobar les esglésies de Mar Nohra i de Santa Tecla, va anar-hi expressament a fer-hi algunes fotografies que apareixen en el llibre i em va proporcionar informacions interessants.

A Christian Taoutel, cap del departament d'Història de la Universitat Saint Joseph de Beirut, que de seguida es va interessar per aquest projecte i ha escrit l'apartat inicial del llibre sobre el context històric.

A Youssef Dergham, capellà siríac de Charfet, que ens va rebre molt amablement al juliol del 2019, ens va ensenyar la biblioteca i altres dependències del monestir i em va enviar la foto de la talla de la Verge de Montserrat que conserven al museu.

Al pintor Lluís Roura, bon coneixedor de les terres bíbliques, que em va donar informacions interessants, em va ajudar a desxifrar alguns noms i es va entusiasmar amb aquest projecte.

A Frédéric Zakhia, que em va proporcionar dades concretes sobre el comte Khazen, que fou amfitrió del pare Ubach al Líban.

A Manuel Forcano, l'ajuda del qual ha estat imprescindible per desxifrar moltes paraules de la part més enrevessada del llibre, la que parla de la Transjordània. També per haver fet una última i molt acurada revisió de totes les transcripcions de l'àrab i haver resolt moltes qüestions.

Per últim (*last but not least*), a Josep M. Ballart, pel seu suport incondicional i per acompanyar-me sempre.

Bonaventura Ubach va néixer a Barcelona el 1879. Va professar com a monjo de Montserrat el 1894 i fou ordenat sacerdot el 1902. Interessat des de jove pels estudis bíblics, el 1906 es traslladà a Jerusalem, des d'on viatjà incansablement per tot l'Orient fins al 1951, quan va tornar a Montserrat, on morí el 1960.

Viatjà al Líban per primer cop el maig de 1908, per aprendre l'àrab durant uns mesos al seminari siríac de Charfet, al Mont Líban. Hi va tornar l'any següent i, després de l'estiu, va estar-se a Beirut. Al llarg de la seva vida hi tornaria diverses vegades en estades més curtes.

Aquest llibre, que recull diversos dietaris de viatge i altres notes de les seves primeres estades al Líban, entre els anys 1908 i 1910, ens proporciona una visió inèdita d'aquesta regió, aleshores sota el domini de l'Imperi Otomà. Aquesta obra s'afegeix als altres dos llibres de viatges editats per ell mateix, el del Sinaí i el de les regions de l'Iraq.

